

POSTANOWIENIE

Dnia 18 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący)

SSN Józef Iwulski

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania S. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

w związku ze skargą o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 16 listopada 2017 roku w sprawie o sygn. III AUa [...],

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 18 listopada 2021 r.,

zażalenia odwołującego się na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 30 września 2020 r., sygn. akt III AUa [...],

odrzuca zażalenie.

UZASADNIENIE

S. M. w skardze z dnia 22 czerwca 2020 r. wniósł o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 16 listopada 2017 r., III AUa [...]. Wyrokiem tym oddalono apelację ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 13 grudnia 2016 r. oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 16 września 2016 r. odmawiającej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z uwagi na brak wykazania wymaganego stażu ubezpieczeniowego w wymiarze co najmniej 5 lat w okresie ostatnich 10 lat przed

złożeniem wniosku rentowego lub przed datą powstania częściowej niezdolności do pracy.

Skarżący, wskazując na art. 403 § 2 k.p.c., podniósł, że zachodzi konieczność wznowienia postępowania ze względu na późniejsze wykrycie faktów i środków dowodowych, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu, a mianowicie z uwagi na nadesłane pisma organu rentowego z dnia 10 marca 2020 r. i z dnia 10 kwietnia 2020 r., wskazujące na doliczenie do stażu ubezpieczeniowego wyszczególnionych w drugim z tych pism okresów składkowych w łącznym wymiarze 1 roku, 1 miesiąca i 6 dni.

Sąd Apelacyjny uznał, że skarga o wznowienie podlegała odrzuceniu z uwagi na brak okoliczności faktycznych i środków dowodowych, które mogłyby uzasadniać wznowienie prawomocnie zakończonego postępowania. Podkreślił, że żądania wznowienia postępowania można skutecznie się domagać tylko w przypadku zaistnienia co najmniej jednej z enumeratywnie wymienionych w przepisach postępowania okoliczności (art. 401, 401, 403 k.p.c.) oraz spełnienia pozostałych wymagań formalnych (art. 407 i art. 409 k.p.c.). Zgodnie z art. 403 § 2 k.p.c. można żądać wznowienia w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, albo wykrycia takich faktów lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Wyjaśnił, że podstawą wznowienia z art. 403 § 2 k.p.c. nie może być każda nowa okoliczność, lecz tylko taka, która dotyczy przedmiotu sporu, istniała już w trakcie zakończonego postępowania i nie została wówczas przytoczona, gdyż była stronie nieznana i miała dla niej wtedy charakter nieujawnialny. Z kolei nowy środek dowodowy w znaczeniu tego przepisu, to dowody wykryte, a więc takie, które istniały już w czasie trwania prawomocnie zakończonego postępowania, z których strona nie mogła skorzystać, gdyż były dla niej nieznane i wówczas nieujawnione. Niewiedza strony o środkach dowodowych musi wynikać z przyczyn obiektywnych, niezależnych od niej, a nie z zaniechania działania w trakcie postępowania. Innymi słowy, niewiedzę strony o ich istnieniu i niemożność wejścia w posiadanie tej wiedzy należy oceniać przy uwzględnieniu staranności przeciętnego uczestnika

postępowania należycie dbającego o swoje interesy. Do nowości nie zalicza się tych dowodów, które nie zostały przez stronę powołane na skutek opieszałości, zaniedbania, zapomnienia czy błędnej oceny potrzeby ich powołania. Wykrycie środków dowodowych może być skutecznie powołane jako podstawa wznowienia przewidziana w przepisie art. 403 § 2 k.p.c. pod warunkiem, że będą to środki dowodowe, które istniały w czasie prawomocnie zakończonych postępowania, przed uprawomocnieniem się zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Apelacyjny wskazał, że ubezpieczony w poprzednim postępowaniu dysponował niezbędną wiedzą na temat okresów składkowych i nieskładkowych, wykazanych przez siebie w toku postępowania rentowego, a następnie przyjętych przez organ rentowy. Z treści zaskarżonej decyzji ubezpieczony dowiedział się, że istota sporu sprowadzała się do kwestii braku wykazania spełnienia ustawowej przesłanki legitymowania się co najmniej 5-letnim stażem ubezpieczeniowym w okresie ostatnich 10 lat przed złożeniem wniosku rentowego lub przed datą postania niezdolności do pracy. Ubezpieczony mógł bez trudności zweryfikować okresy przyjęte przez organ rentowy w toku postępowania sądowego i w tym celu przedłożyć dowody i wykazać ewentualne brakujące okresy składkowe i nieskładkowe. Nie ma zatem mowy o tym, aby mogło dojść do wykrycia przez ubezpieczonego nowych okoliczności, gdyż takowe były mu dobrze znane. Nadto, wskazane przez ubezpieczonego z których wynika doliczenie ubezpieczonemu dodatkowych okresów składkowych, nie stanowią żadnych nowych okoliczności faktycznych czy środka dowodowego. Wbrew stanowisku skarżącego, to nie przedłożone pisma organu rentowego czy w ogóle ostatnio prowadzona z organem korespondencja stanowiła dowód w sprawie o prawo do renty, tylko stosowne dokumenty z okresu zatrudnienia, względnie dokumenty związane z zatrudnieniem, wykazujące poszczególne okresy ubezpieczeniowe (np. świadectwa pracy czy zaświadczenia o zatrudnieniu i wysokości wynagrodzenia za pracę). Sąd Apelacyjny podkreślił też, że wskazany okres ubezpieczeniowy wynoszący rok, miesiąc i 6 dni (pismo ZUS z dnia 10 marca 2020 r.) czy przyjęty przez ubezpieczonego okres wynoszący rok, 3 miesiące i 5 dni, przy uznanym w poprzednim postępowaniu stażu ubezpieczeniowym, w najkorzystniejszym dla ubezpieczonego wariantcie, tj. w wysokości 3 lat, 9 miesięcy i 5 dni, nie mógł

doprowadzić do uzyskania okresów składkowych i nieskładkowych w wymaganym wymiarze co najmniej 5 lat w okresie od 22 maja 2003 r. do 22 maja 2013 r. w badanym okresie nie mieści się wykazany w toku postępowania o wznowienie okres represji politycznych od 2 lutego 1982 r. do 23 sierpnia 1982 r. i w konsekwencji nie może on stanowić podstawy wznowieniowej.

W zażaleniu na powyższe postanowienie ubezpieczony zarzucił naruszenie art. 410 § 1 k.p.c., polegające na jego nieprawidłowej wykładni wyrażającej się w błędnym przyjęciu, że skarga nie została oparta na ustawowej podstawie.

W uzasadnieniu zażalenia skarżący nie zgodził się z oceną Sądu Apelacyjnego, że mógł bez trudności zweryfikować okresy przyjęte przez organ rentowy w toku postępowania sądowego i w tym celu przedłożyć dowody i wykazać ewentualne brakujące okresy składkowe i nieskładkowe. Według skarżącego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest państwową jednostką organizacyjną, wobec czego obywatele, a także inne organy, w tym sądy, działają w zaufaniu co do prawidłowego i rzetelnego działania tej instytucji w interesie ubezpieczonych oraz w zaufaniu co do informacji przedstawianych w toku prowadzonych postępowań. Zdaniem skarżącego, kluczową kwestią przesądzającą o zasadności skargi o wznowienie postępowania jest to, że aktualizacja okresów składkowych przez organ rentowy nie nastąpiła na podstawie później przedstawionych dokumentów przez skarżącego, ale dokumenty te od samego początku były w posiadaniu organu rentowego, tylko nie zostały ujawnione przez ten organ w toku przeprowadzonego uprzednio postępowania rentowego.

Nie jest również prawdziwa okoliczność podawana przez Sąd Apelacyjny, jakoby uwzględnienie ujawnionych przez organ rentowy dodatkowych okresów składkowych nie było wystarczające do uznania, że ubezpieczony posiada wymagany 5-letni okres składkowy w ostatnim 10-leciu. Okazuje się bowiem, że ubezpieczony posiadał wymagany okres składkowy wynoszący 3 lata, 9 miesięcy i 16 dni, do którego miał prawo doliczyć okres nieskładkowy w wymiarze 1/3 okresu składkowego. W rezultacie okres składkowy i nieskładkowy w ostatnim 10-leciu wynosił 5 lat i 21 dni.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy wskazać, że zażalenie w niniejszej sprawie zostało wniesione po dniu 7 listopada 2019 r., tj. po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469 ze zm.; dalej jako: „ustawa z 2019 r.”). Zgodnie z art. 9 ust. 4 (*a contrario*) ustawy z 2019 r. do rozpoznania przedmiotowego zażalenia mają zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu nadanym tą ustawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 grudnia 2019 r., V CZ 90/19, LEX nr 2772867 i z dnia 27 maja 2020 r., III CZ 10/20, LEX nr 3066681).

Zgodnie z art. 394¹ § 1 i 1¹ k.p.c., w brzmieniu nadanym ustawą z 2019 r., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną, postanowienie sądu drugiej lub pierwszej instancji odrzucające skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia bądź w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem tego sądu nie należy do żadnej z tych kategorii. Przesądza to, że na takie postanowienie w obecnym stanie prawnym zażalenie do Sądu Najwyższego nie przysługuje (zob. także postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 maja 2020 r., III CZ 13/20, LEX nr 3066681 i V CZ 17/20, niepubl.). Ten nowy stan prawny jest rezultatem uchylenia - na mocy ustawy z 2019 r. - przepisu art. 394¹ § 2 k.p.c. W stanie prawnym obowiązującym przed wejściem w życie ustawy z 2019 r. właśnie ten przepis - w sprawach, w których przysługiwała skarga kasacyjna - był podstawą dopuszczalności zażalenia do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę o wznowienie postępowania zakończonych wyrokiem tego sądu, gdyż takie postanowienie było kwalifikowane jako postanowienie kończące postępowanie w sprawie w rozumieniu tego przepisu (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 listopada 2006 r., II CZ 85/06, LEX nr 738103; z dnia 20 czerwca 2008 r., IV CZ 36/08, LEX nr 637707; z dnia 4 lipca 2008 r., I CZ 139/07, OSNC-ZD 2009 nr A, poz. 18).

Również w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2021 r.,

III CZP 53/21, (niepublikowanej), przyjęto, że katalog postanowień zaskarżalnych do Sądu Najwyższego jest zamknięty i aktualnie obejmuje tylko postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej i o odrzuceniu skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. W obecnym zatem stanie prawnym zażalenie na postanowienie odrzucające skargę o wznowienie postępowania wniesione do Sądu Najwyższego jest niedopuszczalne.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁶ § 3 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

a.s.